

Ogłoszenie upadłości spółdzielni w świetle orzecznictwa sądowego

Declaration of bankruptcy of the cooperative in the light of jurisprudence

The research issue in this study is the issue of declaring bankruptcy of cooperatives in the light of court decisions. A cooperative is a legal person, therefore it is a separate legal entity from its members (cooperatives). A cooperative, including has bankruptcy capacity. Members are not responsible for the obligations of a cooperative that has become insolvent, although it has a special relationship with them. De lege lata, the declaration of bankruptcy of a cooperative by the bankruptcy court does not mean that its members are obliged to make contributions to cover the deficit of the cooperative. Bankruptcy of cooperatives is not a common phenomenon in practice, and the legal regulation of this phenomenon is currently dispersed. The current legal status is so unclear that it is a breeding ground for divergent views and makes it difficult to conduct "collision-free" bankruptcy proceedings.

Rafał Adamus

*doktor habilitowany nauk prawnych
profesor Uniwersytetu Opolskiego*

ORCID – 0000-0003-4968-459X

e-mail: radamus@uni.opole.pl

Słowa kluczowe:
spółdzielnia, upadłość, niewypłacalność

Key words:
cooperative, bankruptcy, insolvency

<https://doi.org/10.36128/priw.vi43.621>

1. Zagadnienia wstępne

Zagadnieniem badawczym w niniejszym opracowaniu jest kwestia ogłoszenia upadłości spółdzielni (w tym mieszkaniowej) w świetle orzecznictwa sądowego. Spółdzielnia jest osobą prawną¹, stanowi zatem

-
- 1 Z literatury zob. np. Szymon Styś, „Z problematyki upadłości spółdzielni”, *Nowe Prawo*, nr 4–5 (1986): 91; Stanisław Gurgul, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera i towarzystwa budownictwa społecznego. Komentarz* (Warszawa: C.H. Beck, 2012), 15; Józef Gójski, Leon Marszałek, *Spółdzielczość. Zarys rozwoju historycznego* (Warszawa: Zakład Wydawnictw CRS, 1968), 38; Stefan Breyer, „W sprawie

odrębny podmiot prawa od jej członków (spółdzielców). Spółdzielnia, w tym mieszkaniowa², posiada zdolność upadłościową. Członkowie nie odpowiadają za zobowiązania spółdzielni, która stała się niewypłacalna, choć łączy ją z nimi szczególna więź. *De lege lata* ogłoszenie upadłości spółdzielni przez sąd upadłościowy nie oznacza obowiązku wniesienia dopłat przez jej członków na pokrycie deficytu spółdzielni. Upadłość spółdzielni i spółdzielni mieszkaniowej w praktyce nie jest częstym zjawiskiem, a regulacja prawna tego zjawiska jest aktualnie rozproszona. Obecny stan prawny jest na tyle niejasny, że stanowi pożywkę dla rozbieżnych poglądów i utrudnia „bezkolizyjne” prowadzenie postępowania upadłościowego. Kwestia jest o tyle istotna i niepokojąca, że orzecznictwo sądowe w tych sprawach nie jest niestety stabilne.

2. Społeczne skutki upadłości jako *ratio legis* szczególnego trybu podejmowania decyzji o ogłoszeniu upadłości

Upadłość spółdzielni, a w szczególności upadłość spółdzielni mieszkaniowej, rodzi daleko idące skutki społeczne. Okoliczność ta stanowi *ratio legis* dla zachowania szczególnego (wyjątkowego) trybu w podejmowaniu decyzji o wystąpieniu do sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości spółdzielni.

Upadłość spółdzielni mieszkaniowej ma istotny wpływ na prawa spółdzielcze jej członków. Jeżeli w toku postępowania upadłościowego nabywcą budynku albo udziału w budynku nie będzie spółdzielnia mieszkaniowa, spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego przekształca się w prawo najmu podlegające przepisom ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Jeżeli w toku postępowania upadłościowego nieruchomości nabywa inny podmiot niż spółdzielnia, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu przekształca się *ex lege* we własność lokalu. Takie przekształcenie, wynikające z art. 17¹⁸

reformy postępowania upadłościowego spółdzielni”, *Państwo i Prawo*, z. 12 (1964): 887; Marcin Bieńko, „Upadłość spółdzielni obejmująca likwidację jej majątku”, *Roczniki Nauk Prawnych*, t. 18, nr 1 (2008): 111 i nast.; Piotr Bielski, „Podstawy ogłoszenia upadłości spółdzielni w prawie polskim”, *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 2 (2001): 33; Piotr Pogonowski, „Upadłość spółdzielni – podstawowe problemy prawne”, w *Iustitia civitatis fundamentum. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Wiesława Chrzanowskiego*, red. Henryk Cioch, Antoni Dębiński i Jacek Chaciński (Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2003), 99–101.

2 Katarzyna Królikowska, *Postępowanie upadłościowe spółdzielni mieszkaniowych*, (Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2021); Stanisław Gurgul, „Upadłość spółdzielni mieszkaniowej”, *Monitor Prawniczy*, nr 5 (2004): 20.

ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, nie może być jednak kwalifikowane jako podział nieruchomości w rozumieniu art. 76 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Oznacza to, że pierwotnie uprawniony ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu nabywa odrębną własność lokalu bez obciążeń hipotecznych ciążących wcześniej na nieruchomości spółdzielczej³. W przypadku nabycia prawa do gruntu wraz z prawem własności znajdującego się na nim budynku albo udziałem we współwłasności tego budynku przez inną spółdzielnię mieszkaniową, osoby, którym przysługują spółdzielcze lokatorskie prawa do lokali mieszkalnych w tym budynku albo roszczenia o ustanowienie takiego prawa, stają się członkami tej spółdzielni, a spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego lub roszczenie o ustanowienie takiego prawa przysługuje w stosunku do spółdzielni, która nabyła prawo do gruntu wraz z prawem własności budynku lub udziałem we współwłasności budynku. Jednocześnie ustają stosunki członkostwa w spółdzielni, której prawo do gruntu wraz z prawem własności znajdującego się na nim budynku albo udziałem we współwłasności tego budynku zostało zbyte.

Po ogłoszeniu upadłości członkowie spółdzielni (bez względu na jej rodzaj), na żądanie syndyka upadłości, niezwłocznie uiszczają niewpłaconą jeszcze część udziału (art. 135 pr. spółdz.)⁴. Obowiązek ten jest jednoznacznie przewidziany przez ustawę. Nie rodzi on takich wątpliwości jak niesłuszne żądanie syndyków masy upadłości *sui generis* spółdzielni – SKOK, kierowane do członków SKOK o wpłacenie tzw. podwójnego udziału na pokrycie straty bilansowej⁵. W razie wszczęcia postępowania upadłościowego w ciągu roku od dnia, w którym członek przestał należeć do spółdzielni, obowiązany jest on wobec spółdzielni do uczestniczenia w pokrywaniu jej strat tak, jak gdyby był nadal członkiem (art. 28 pr. spółdz.). W przypadku upadłości spółdzielni

3 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2022 r. I NSNc 601/21.

4 Uchwała Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 10 czerwca 1998 r. III CZP 18/98

5 Zob. np. Rafał Adamus, „Czy syndyk spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej może dochodzić od członków kasy uzupełnienia straty bilansowej?”, *Doradca Restrukturyzacyjny*, nr 3 (2018): 26–35; Rafał Adamus, „Zagadnienie odpowiedzialności za straty bilansowe członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej w upadłości”, w *Prawo prywatne w służbie społeczeństwu. Księga pamiątkowa poświęcona pamięci Profesora Adama Jedlińskiego*, red. Piotr Zakrzewski i Dominik Bierecki (Sopot: Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego, 2019), 23–44; Rafał Adamus, „O zagadnieniu odpowiedzialności członków SKOK w upadłości za stratę bilansową raz jeszcze”, *Doradca Restrukturyzacyjny*, nr 3 (2019): 30–39.

nie powstają takie złożone problemy prawne jak dopuszczalność roszczenia syndyków SKOK o zwrot wpłat na fundusz stabilizacyjny⁶.

3. Autonomiczna regulacja postępowania o ogłoszenie upadłości spółdzielni i samego postępowania upadłościowego

W polskiej tradycji prawnej prawo spółdzielcze bezpośrednio reguluje problematykę upadłości spółdzielni, a przynajmniej jej niektóre aspekty. Nie jest to zatem regulacja kompleksowa. Jak się wydaje, przyczyną tego stanu rzeczy jest okoliczność, że (a) spółdzielnia może być niewypłacalna; (b) spółdzielczość była od początku II Rzeczypospolitej regulowana prawnie, a w okresie międzywojennym prawo upadłościowe doczekało się konsolidacji dopiero w roku 1934. Z kolei w okresie PRL spółdzielczość się rozwijała, a upadłość była zjawiskiem marginalnym wobec monopolu państwa na działalność gospodarczą i zasadę jednolitej własności państwowej.

Zatem i obecnie obowiązująca ustawa Prawo spółdzielcze wprowadza autonomiczną regulację postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości spółdzielni i (szczątkowo) autonomiczne uregulowanie dotyczące postępowania upadłościowego.

Autonomiczność postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości spółdzielni przede wszystkim wyraża się w szczególnie określonej przesłance niewypłacalności. Dalej w szczególnym trybie podejmowania decyzji wewnętrznej w ramach organów spółdzielni o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości. Wreszcie autonomiczność regulacji postępowania o ogłoszenie upadłości spółdzielni wyraża się w szczególnych terminach dla działania przez zarząd spółdzielni dla złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

4. Podstawa prawna dla ogłoszenia upadłości spółdzielni

4.1. „Niewypłacalność” jako homonim prawny

Ogłoszenie upadłości spółdzielni przez sąd upadłościowy następuje w razie jej niewypłacalności (art. 130 § 1 pr. spółdz.). Jest to w zasadzie bliźniaczy przepis względem regulacji. art. 10 pr. upadł.⁷ Z wykładni językowej, systemowej, celowościowej przepisów można wyciągnąć wniosek o istnieniu

6 Rafał Adamus, „Istota funduszu stabilizacyjnego w kontekście problemu dopuszczalności zwrotu wpłat na rzecz syndyka upadłej spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej”, *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 2 (2021); Rafał Adamus, „Niedopuszczalność zwrotu wpłat na fundusz stabilizacyjny na rzecz syndyka upadłej spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej”, *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 1 (2021).

7 Zob. np. Rafał Adamus, „Przesłanki niewypłacalności w Prawie upadłościowym i naprawczym na tle Prawa upadłościowego z 1934 r. i Prawa upadłościowego z 2015 r.”, *Prawo i Więź*, nr 1 (2018): 7–23.

ustawowego zakazu ogłoszenia upadłości przy jednym wierzycielu. Powstaje pytanie, co oznacza „niewypłacalność” spółdzielni. Stosownie do postanowień prawa spółdzielczego (art. 130 § 2 pr. spółdz.) stan niewypłacalności spółdzielni ma miejsce wówczas, gdy ogólna wartość aktywów nie pozwala na pokrycie wszystkich zobowiązań. Powinien on wynikać ze sprawozdania finansowego sporządzonego przez spółdzielnię⁸. Przepis art. 130 § 2 pr. spółdz. ma zupełnie inną treść niż art. 10 pr. upadł.

4.2. Analiza przesłanki niewypłacalności z art. 130 § 2 pr. spółdz.

Konstrukcja tej przesłanki jest bardzo nieprecyzyjna. Powstaje pytanie, czy chodzi tu tylko o aktywa pieniężne czy także o aktywa niepieniężne

-
- 8 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 11 marca 2020 r. I SA/Gl 1046/19 wskazuje, że „z treści art. 130 § 2 pr. spółdz., a także z orzecznictwa sądów administracyjnych wynika bezsprzecznie, że stan niewypłacalności winien wynikać z treści sprawozdania finansowego, nie natomiast z innych okoliczności, na podstawie których można ewentualnie ustalić, czy ogólna wartość jej aktywów nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich zobowiązań”. Interpretacja ta jest błędna. Czy ważniejsza jest obiektywna wiedza o niewypłacalności czy formalne źródło tej wiedzy? Poza tym sprawozdanie finansowe może być sporządzone nierzetelnie, niezgodnie z zasadami rachunkowości. Zwrócił na to uwagę Sąd Okręgowy w Łodzi w wyroku z dnia 18 października 2018 r. VIII U 581/14: „wskazać należy, że z uwagi to, że aktywa Spółdzielni nie były na bieżąco aktualizowane zgodnie z ustawą o rachunkowości, nie jest możliwe sprawdzenie, czy aktywa zostały ocenione w prawidłowej wysokości. W sprawozdaniach finansowych Spółdzielni za 2006 i 2007 r. były zapisy, że towary nie wykazują ruchu na magazynie, czyli że zalegają. W bilansie za 2007 rok i we wcześniejszych również zostały wykazane wartości materiałów zalegających według ich wartości nabycia. W sprawozdaniach finansowych nie ma jednak informacji, czy towary zostały przecenione, że dokonano ich aktualizacji, zwłaszcza gdy znajdowała się tam informacja, że towar ten jest ciężko zbywalny. Jeżeli Spółdzielnia dokonałaby jakichkolwiek odpisów aktualizacyjnych dotyczących zapasów magazynowych, to powinno być to zawarte w sprawozdaniu finansowym czy informacjach dodatkowych, a zapisów takich nie zawarła. Jeżeli nie ma takich wpisów w sprawozdaniu finansowym, to oznacza, że nie dokonano odpisów aktualizujących. Ustawa o rachunkowości nakazuje bowiem w takim przypadku (jeżeli coś zalega) zaktualizowanie wartości rynkowej zapasów magazynowych. Uchybienie takie oznacza zatem, że sprawozdanie finansowe za 2007 r. zostało sporządzone z naruszeniem ustawy o rachunkowości. Spółdzielnia nie posiada także ksiąg rachunkowych”.

spółdzielni. Wydaje się, że chodzi tutaj o wszelkiego rodzaju aktywa. Argument z *lege non distinguente*. Niemniej nie mogą to być prawa niezbywalne, na przykład ustanowione na rzecz spółdzielni prawo użytkowania. Prawo takie nie podlega spieniężeniu celem pokrycia zobowiązań.

Dalej powstaje wątpliwość, czy dla ustalenia stanu niewypłacalności spółdzielni miarodajna jest niemożność wykonania niektórych zobowiązań czy tylko tych kluczowych. Wydaje się, że wykładnia przepisu powinna uwzględniać zasadę proporcjonalności. Jeżeli niedobór jest niewielki, ma charakter przejściowy, to nie jest to podstawa do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Innymi słowy ów niedobór powinien mieć charakter trwały i powinien być istotny z finansowego punktu widzenia. Zwrócić należy uwagę na okoliczność, że ogłoszenie upadłości spółdzielni wywołuje daleko idące skutki społeczne. Ponadto podlegają wyłączeniu z masy upadłości spółdzielni środki wpłacane przez spółdzielców tytułem opłat eksploatacyjnych⁹. Przepisy prawa kładą szczególny nacisk na zbycie majątku upadłej spółdzielni, o ile to możliwe, innej spółdzielni. Nie miałoby żadnego ekonomicznego sensu ogłoszenie upadłości spółdzielni w przypadku przejściowego, niewielkiego niedoboru aktywów. Ta podstawa niewypłacalności, jak się wydaje, nie obejmuje zobowiązań spornych.

4.3. Relacja pomiędzy przesłanki niewypłacalności z art. 130 § 2 pr. spółdz. i art. 11 pr. upadł.

Powstaje pytanie, jaka jest relacja przepisów prawa spółdzielczego i prawa upadłościowego o podstawach niewypłacalności. W tej sprawie wyrażano różne poglądy. W przypadku regulowania postępowania odrębnego spółdzielni i spółdzielni mieszkaniowej w prawie upadłościowym mogłoby dojść do legislacyjnego rozstrzygnięcia obecnych wątpliwości.

Według jednego z poglądów podstawa niewypłacalności spółdzielni z prawa spółdzielczego stanowi *lex specialis* względem regulacji prawa upadłościowego. W konsekwencji tylko regulacja prawa spółdzielczego określa

9 Zob. Rafał Adamus, „Kilka uwag o rozliczaniu przychodów i kosztów z nieruchomości upadłej spółdzielni mieszkaniowej”, *Pieniądze i Więź*, nr 3 (2019): 31–37; Rafał Adamus, „Kompetencja do zarządzania opłatami eksploatacyjnymi w upadłej spółdzielni mieszkaniowej”, *Doradca Restrukturyzacyjny*, nr 2 (2021); Anna Hrycaj, Mateusz Wardyn i Paweł Macuga, *Problematyka upadłości spółdzielni mieszkaniowych w części dotyczącej składników majątku spółdzielni, które nie wchodzi w skład masy upadłości – art. 63 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego w zw. z art. 831 § 1 pkt 10 Kodeksu postępowania cywilnego* (Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2021). Zob. też postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2021 r. XXV Cz 179/21

miarodajną podstawę do ogłoszenia upadłości spółdzielni¹⁰. W literaturze wyrażono pogląd, że nadmierne zadłużenie, o którym mowa w art. 11 ust. 2 pr. upadł., nie stanowi podstawy ogłoszenia upadłości spółdzielni ani spółdzielni mieszkaniowej, gdyż wyprzedza je zawarte w ustawie szczególnej i szersze pojęcie nadmiernego zadłużenia z art. 130 § 2 pr. spółdz.¹¹

Według innego zapatrywania upadłość spółdzielni może zostać ogłoszona na podstawie zarówno podstaw określonych w przepisach prawa spółdzielczego, jak i Prawa upadłościowego¹². Jakie argumenty przemawiają za takim stanowiskiem? Przepisy szczególne dotyczą jedynie ogłoszenia upadłości spółdzielni z powodu nadwyżki pasywów nad aktywami. Nie wykluczają one, wobec nieokreślenia w nich stanowiska wierzycieli w przedmiocie upadłości spółdzielni, wystąpienia przez wierzycieli o ogłoszenie upadłości spółdzielni z powodu zaprzestania płacenia przez nią długów. W niektórych wypowiedziach piśmiennictwa wyrażony został pogląd o podwójnej (skumulowanej) podstawie do ogłoszenia upadłości¹³.

Nie można wykluczyć poglądu, że przesłanki niewypłacalności spółdzielni w przypadku złożenia wniosku o upadłość przez dłużnika określa prawo spółdzielcze, a w przypadku złożenia wniosku przez wierzyciela podstawy niewypłacalności określa prawo upadłościowe. Pogląd taki jednak prowadzi do bardzo niespójnych rezultatów i należałoby go odrzucić. z punktu widzenia całokształtu problematyki upadłości spółdzielni nie ma doniosłości prawnej okoliczność, kto złoży wniosek o ogłoszenie upadłości.

Dalej można wyrazić zapatrywanie, że przesłanki niewypłacalności z prawa upadłościowego i z prawa spółdzielczego w znacznej części krzyżują się, a zatem stanowią wspólną podstawę do ogłoszenia upadłości. Tak ujęta koncepcja nie daje jednak dobrej odpowiedzi, co w sytuacji przypadku pozostającego poza częścią wspólną obu podstaw niewypłacalności.

-
- 10 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 września 2017 r. II FSK 1423/15, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Gdańsku z dnia 30 października 2019 r. I SA/Gd 1292/19, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Poznaniu z dnia 11 grudnia 2020 r. I SA/Po 479/20
 - 11 Piotr Zakrzewski, „Upadłość spółdzielni”, w *System Prawa Prywatnego, Prawo spółdzielcze* 21, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: C.H. Beck, 2020), 416.
 - 12 Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 października 1936 r. II CZ 922/36; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1998 r. III CKN 398/98.
 - 13 Krystyna Kwapisz-Krygel, *Prawo spółdzielcze. Komentarz* (Warszawa: Lex, 2014), art. 130 pr. spółdz.

Wniosek o ogłoszenie upadłości złożony przez spółdzielnię podlega ocenie sądu upadłościowego pod kątem ubóstwa masy¹⁴.

Wreszcie zauważyć należy, że stan niewypłacalności spółdzielni powinien wynikać ze sprawozdania finansowego. Nie ma podstaw do przeprowadzenia dodatkowego postępowania dowodowego (przesłuchanie świadków, operat szacunkowy), aby na tej podstawie ustalić rzeczywistą wartość rynkowa aktywów (nieruchomości)¹⁵.

4.4. Tryb składania wniosku o upadłość przez spółdzielnię

Wniosek o upadłość spółdzielni może złożyć zarząd spółdzielni, a w zasadzie każdy z jego członków. Z kolei z art. 132 pr. spółdz. jednoznacznie wynika, że wniosek o upadłość spółdzielni może złożyć także jej wierzyciel. Powołując się na standardy prawa upadłościowego, dodać należy, że chodzi tu o wierzyciela osobistego.

W przypadku ujawnienia podstawy niewypłacalności spółdzielni zarząd niezwłocznie zwołuje walne zgromadzenie w sprawie dalszego jej istnienia. Możliwe są różne warianty postępowania. Po pierwsze, walne zgromadzenie może podjąć uchwałę w kwestii dalszego istnienia spółdzielni z jednoczesnym wskazaniem środków na pokrycie deficytu. Niemniej na wniosek wierzyciela, który zgłosił wniosek o ogłoszenie upadłości spółdzielni, sąd może zadecydować o postawieniu spółdzielni w stan upadłości pomimo uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni o dalszym jej istnieniu. Po drugie, walne zgromadzenie podejmuje uchwałę co do postawienia spółdzielni w stan upadłości. W takim przypadku zarząd wnosi do sądu wniosek o ogłoszenie upadłości.

Centrum decyzyjnym w sprawie wystąpienia do sądu o ogłoszenie upadłości spółdzielni jest walne zgromadzenie, które jest bezpośrednim

14 Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1999 r. II CKN 167/99. Z kolei zgodnie z art. 133 pr. spółdz. jeżeli ze sprawozdania finansowego sporządzonego przez zarząd lub przez likwidatora wynika, że majątek spółdzielni, która zaprzestała swej działalności, nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, a wierzyciele nie wyrażą zgody na ich pokrycie, to nie prowadzi się postępowania upadłościowego. W takim przypadku sąd na wniosek wierzycieli lub Krajowej Rady Spółdzielczej zarządzi wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego, zawiadamiając o tym wierzycieli i Krajową Radę Spółdzielczą. W takim wypadku nie przeprowadza się postępowania upadłościowego.

15 Por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 stycznia 2017 r. I FSK 827/15.

organem przedstawicielskim członków spółdzielni¹⁶. Walne zgromadzenie spółdzielni musi być obligatoryjnie zwołane, a jego uchwała jest wiążąca dla zarządu spółdzielni. Zgodnie z art. 130 § 4 pr. spółdz. „w razie podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan upadłości, zarząd spółdzielni obowiązany jest niezwłocznie zgłosić do sądu wniosek o ogłoszenie upadłości”. Uchwała walnego zgromadzenia nie wiąże jednak sądu upadłościowego. Postępowanie wewnątrzspółdzielcze jest obligatoryjne. Jego brak stanowi przeszkodę do ogłoszenia upadłości¹⁷. Jeśli walne zgromadzenie członków nie podejmie żadnej uchwały albo podejmie uchwałę odmowną, zarząd nie może zgłosić samodzielnie wniosku o ogłoszenie upadłości¹⁸. Przyczyną dla wprowadzenia tej konstrukcji są społeczne skutki upadłości. Członkowie spółdzielni mogą nie dopuścić do ogłoszenia upadłości spółdzielni z inicjatywy zarządu, pomimo niewypłacalności spółdzielni.

Czas potrzebny na przeprowadzenie postępowania wewnątrzspółdzielczego powoduje, że nie stosuje się przepisów ogólnych o terminie złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. W przypadku gdy zarząd spółdzielni nie zwoła walnego zgromadzenia w sytuacji niewypłacalności spółdzielni, jego członkowie ponoszą odpowiedzialność, jaką ustawa wiąże z zaniechaniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości¹⁹. Przepis art. 58 pr. spółdz. stanowi, że członek zarządu, rady oraz likwidator odpowiada wobec spółdzielni za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami statutu spółdzielni, chyba że nie ponosi winy. W literaturze wyrażono następujący pogląd: „Odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 58 pr. spółdz. za pogorszenie stanu niewypłacalności ponoszą nie tylko członkowie zarządu; w dalszej kolejności ponoszą ją również człon-

16 Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 15 stycznia 2013 r. IV Ka 1413/12; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Gdańsku z dnia 30 października 2019 r. I SA/Gd 1292/19.

17 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2010 r. I CSK 480/09.

18 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 30 stycznia 2019 r. I SA/Bd 857/18: „W przypadku podjęcia uchwały o dalszym istnieniu spółdzielni, przy jednoczesnym wskazaniu środków umożliwiających jej wyjście ze stanu niewypłacalności, zarząd spółdzielni będzie zwolniony z obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość w sądzie. (...) walne zgromadzenie winno być zwołane niezwłocznie, w sytuacji, gdy ze sprawozdania finansowego spółdzielni wynika, że ogólna wartość aktywów nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich zobowiązań”.

19 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 października 2014 r. III AUa 58/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2016 r. I UK 214/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 lipca 2019 r. III AUa 1274/18.

kowe rady nadzorczej. Gdy, mimo niewypłacalności, zarząd nie zwołał walnego zgromadzenia, za zarząd obowiązek ten powinni wykonać członkowie rady nadzorczej²⁰.

5. Wnioski końcowe – wynik analizy badanego problemu

Podkreślić należy, że ustawodawca nie wprowadził w ustawie Prawo upadłościowe postępowania odrębnego w odniesieniu do spółdzielni, a w tym do spółdzielni mieszkaniowych. Upadłościowe postępowanie odrębne dotyczy między innymi deweloperów. Regulacja prawna związana z upadłością spółdzielni jest rozproszona. Ustawa Prawo upadłościowe reguluje niektóre specyficzne skutki upadłości spółdzielni w przepisach o wpływie upadłości na zobowiązania. Z kolei ustawa Prawo spółdzielcze bardzo szcątkowo odnosi się do przebiegu postępowania upadłościowego. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych reguluje skutki ogłoszenia upadłości spółdzielni mieszkaniowych dla praw spółdzielczych.

Lepszym rozwiązaniem legislacyjnym byłoby uregulowanie wszystkich odrębności dotyczących (a) spółdzielni i (b) spółdzielni mieszkaniowych w ustawie Prawo upadłościowe. Zagadnienie upadłościowe powinna regulować bezpośrednio ustawa poświęcona niewypłacalności, a nie szcątkowo ustawa poświęcona kreacji danego typu podmiotu prawa. Kodeks spółek handlowych, ustawa o fundacjach, ustawa o stowarzyszeniach, ustawa o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i o Spółce Europejskiej nie zawierają szczegółowych uregulowań dotyczących upadłości. *De lege ferenda* można zaproponować postulat, aby przepisy prawa upadłościowego same wprowadziły tryb odrębnego postępowania upadłościowego w stosunku do spółdzielni. Taki zabieg legislacyjny mógłby skutkować uporządkowaniem wielu spornych zagadnień co do ogłoszenia upadłości spółdzielni. Jak się wydaje, powinno się dążyć do ujednoczenia przesłanek niewypłacalności dla wszystkich podmiotów prawa, z możliwością wprowadzenia pewnych odrębności, ale w odniesieniu do zasady ogólnej. Szczególny tryb postępowania wewnątrzspółdzielczego przy składaniu wniosku o ogłoszeniu upadłości spółdzielni powinien zostać zachowany.

Bibliografia:

- Adamus, Rafał. „Czy syndyk spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej może dochodzić od członków kasy uzupełnienia straty bilansowej?”. *Doradca Restrukturyzacyjny*, nr 3 (2018): 26–35.
- Adamus, Rafał. „Istota funduszu stabilizacyjnego w kontekście problemu dopuszczalności zwrotu wpłat na rzecz syndyka upadłej spółdzielczej kasy

20 Królikowska, *Postępowanie upadłościowe*, 24.

- oszczędnościowo-kredytowej”. *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 2 (2021).
- Adamus, Rafał. „Kilka uwag o rozliczaniu przychodów i kosztów z nieruchomości upadłej spółdzielni mieszkaniowej”. *Pieniądze i Więż*, nr 3 (2019): 31–37.
- Adamus, Rafał. „Kompetencja do zarządzania opłatami eksploatacyjnymi w upadłej spółdzielni mieszkaniowej”. *Doradca Restrukturyzacyjny*, nr 2 (2021).
- Adamus, Rafał. „Niedopuszczalność zwrotu wpłat na fundusz stabilizacyjny na rzecz syndyka upadłej spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej”. *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 1 (2021).
- Adamus, Rafał. „O zagadnieniu odpowiedzialności członków SKOK w upadłości za stratę bilansową raz jeszcze”. *Doradca Restrukturyzacyjny*, nr 3 (2019): 30–39.
- Adamus, Rafał. „Przesłanki niewypłacalności w Prawie upadłościowym i naprawczym na tle Prawa upadłościowego z 1934 r. i Prawa upadłościowego z 2015 r.” *Prawo i Więż*, nr 1 (2018): 7–23.
- Adamus, Rafał. „Zagadnienie odpowiedzialności za straty bilansowe członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej w upadłości”, 23–44. W *Prawo prywatne w służbie społeczeństwu. Księga pamiątkowa poświęcona pamięci Profesora Adama Jedlińskiego*, red. Piotr Zakrzewski i Dominik Bierecki. Sopot: Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego, 2019.
- Bielski, Piotr. „Podstawy ogłoszenia upadłości spółdzielni w prawie polskim”. *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 2 (2001): 33.
- Bieńko, Marcin. „Upadłość spółdzielni obejmująca likwidację jej majątku”. *Roczniki Nauk Prawnych*, t. 18, nr 1 (2008): 111 i nast.
- Breyer, Stefan. „W sprawie reformy postępowania upadłościowego spółdzielni”. *Państwo i Prawo*, z. 12 (1964): 887.
- Gójski, Józef i Leon Marszałek. *Spółdzielczość. Zarys rozwoju historycznego*, 38. Warszawa: Zakład Wydawnictw CRS, 1968.
- Gurgul, Stanisław. „Upadłość spółdzielni mieszkaniowej”. *Monitor Prawniczy*, nr 5 (2004): 20.
- Gurgul, Stanisław. *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera i towarzystwa budownictwa społecznego. Komentarz*, 15. Warszawa: C.H. Beck, 2012.
- Hrycaj, Anna, Mateusz Wardyn i Paweł Macuga. *Problematyka upadłości spółdzielni mieszkaniowych w części dotyczącej składników majątku spółdzielni, które nie wchodzi w skład masy upadłości – art. 63 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego w zw. z art. 831 § 1 pkt 10 Kodeksu postępowania cywilnego*. Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2021.
- Królikowska, Katarzyna. *Postępowanie upadłościowe spółdzielni mieszkaniowych*. Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2021.

- Pogonowski, Piotr. „Upadłość spółdzielni – podstawowe problemy prawne”. W *Iustitia civitatis fundamentum. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Wiesława Chrzanowskiego*, red. Henryk Cioch, Antoni Dębiński i Jacek Chaciński, 99–101. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2003.
- Styś, Szymon „Z problematyki upadłości spółdzielni”, *Nowe Prawo*, nr 4–5 (1986): 15.
- Zakrzewski, Piotr. „Upadłość spółdzielni”. W *System Prawa Prywatnego, Prawo spółdzielcze 21*, red. Krzysztof Pietrzykowski, 416. Warszawa: C.H. Beck, 2020.
- Kwapisz-Krygel, Krystyna. *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, art. 130 pr. spółdz. Warszawa: LEX, 2014.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license. For guidelines on the permitted uses refer to <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>